

Het volume van de industriële productie steeg in november ten opzichte van oktober, terwijl ook de orderpositie verbeterde. Het volume van de in- en uitvoer nam in oktober sterk toe ten opzichte van oktober een jaar daarvoor.

De consumptie van gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, steeg in oktober in lichte mate vergeleken met oktober 1983.

Het volume van de investeringen in de nijverheid nam in de eerste helft van 1984 toe. De investeringsverwachtingen voor heel 1984 tonen een nog grotere groei.

De consumentenprijzen stegen in december licht ten opzichte van november. De prijsstijging in de laatste 12 maanden is een van de laagste in de EG.

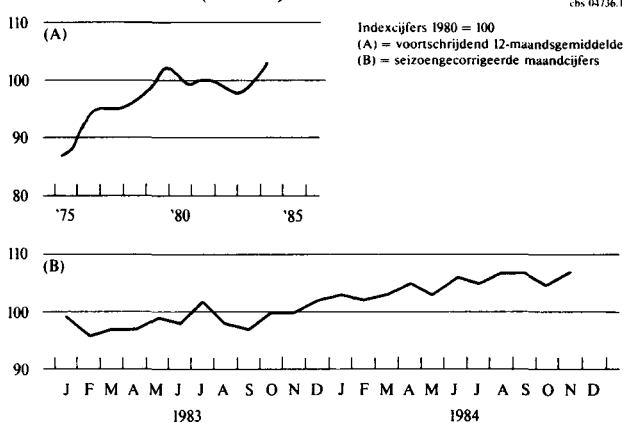
De in- en uitvoerprijzen stegen in oktober. Deze stijging was iets groter dan in september, steeds vergeleken met de overeenkomstige maanden van 1983.

De werkloosheid (seizoengecorrigeerd) daalde in december vergeleken met november. Gemiddeld voor 1984 nam de werkloosheid t.o.v. 1983 nog wel toe. De rente op de kapitaalmarkt daalde in december niet verder.

Dit blijkt uit gegevens die medio januari 1985 beschikbaar waren.

Het volume van de industriële productie steeg in november, seizoengecorrigeerd, met ruim 1% in vergelijking met oktober. Gemiddeld over de periode september–november bleef de productie in de industrie op het niveau van de daaraan voorafgaande periode van drie maanden. Indien vergeleken wordt met de periode september–november in 1983 steeg de bedrijvigheid met 7%.

Productie industrie (volume)

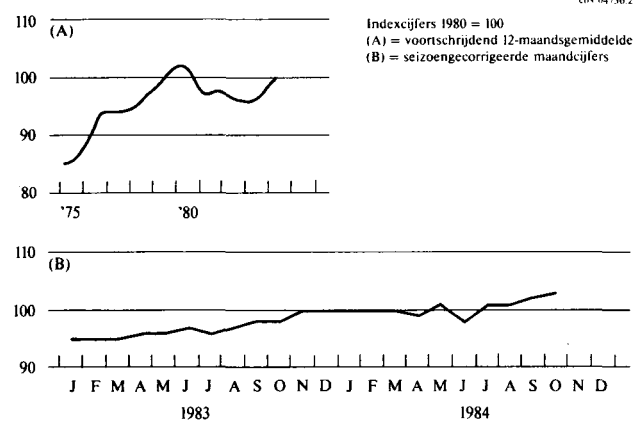

Een belangrijke bijdrage aan de groei van de industriële productie in 1984 werd geleverd door de metaalindustrie. In de eerste helft van 1984 nam de bedrijvigheid in de basismetaleindustrie sterk toe. In latere maanden steeg ook het productievolume in de andere delen van de metaalindustrie in belangrijke mate (steeds vergeleken met dezelfde maanden in 1983). De toename van het productievolume in de chemische industrie was in de laatste maanden geringer dan in de eerste maanden

van 1984. Ook in de aardolie-industrie steeg de bedrijvigheid minder snel dan in de eerste maanden van dat jaar.

De productiegroei in de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) bleef in het tweede en derde kwartaal van 1984 (t.o.v. dezelfde kwartalen in 1983) beneden die in de industrie, met name door een achterblijvende aardgasproductie. Wel nam in deze twee kwartalen de productie in de nijverheid meer toe dan gemiddeld in de negen voor Nederland belangrijkste exportlanden (zie tabel 3).

Productie nijverheid in het buitenland

Het indexcijfer van de orderpositie in de industrie steeg in november vergeleken met oktober. Vooral de orderpositie in de consumptiegoederen-industrie en de investeringsgoederen-industrie nam in deze maand toe. Vergeleken met november 1983 steeg de index voor de industrie als geheel met 11%. De ondernemers gaven aan dat de orderontvangsten in november ten opzichte van oktober per saldo vrijwel ongewijzigd zijn gebleven.

Het volume van de invoer steeg in oktober met 13% ten opzichte van dezelfde maand in 1983. Volumestijgingen deden zich voor bij de meeste invoercategorieën. De grootste toename werd geconstateerd bij de invoer van investeringsgoederen (met name kantoormachines en personenauto's). De invoer van brandstoffen daalde.

Het volume van de uitvoer steeg in oktober met 17% in vergelijking met dezelfde maand een jaar daarvoor. Volumestijgingen deden zich bij alle onderscheiden uitvoercategorieën voor. Bij de invoer kan door een veranderde registratie van de handel met België en Luxemburg een lichte overschatting hebben plaatsgevonden.

In het derde kwartaal was het invoervolume met 8% en het uitvoervolume met 3% gestegen. Voor de uitvoer was deze groei-

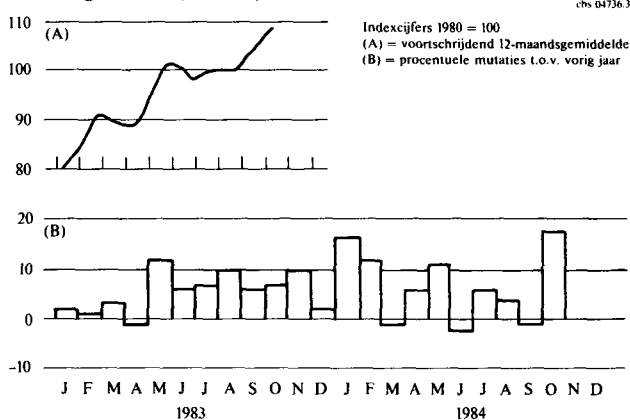
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

* Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen van het CBS.

voet beduidend lager dan in de vijf daaraan voorafgaande kwartalen. De geringere groei in het derde kwartaal werd vooral veroorzaakt door een afnemende groei in het uitvoervolume van textiel en kleding, chemische produkten en metaalprodukten.

De uitvoer van aardgas daalde in het derde kwartaal, evenals in het tweede kwartaal (steeds vergeleken met dezelfde kwartalen een jaar daarvoor).

Uitvoer goederen (volume)

De consumptie van gezinshuishoudingen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, steeg in oktober licht vergeleken met oktober 1983. De aankopen van voedings- en genotmiddelen daalden met ruim 1%. De bestedingen aan duurzame goederen stegen daarentegen, vooral door toegenomen aankopen van personenauto's en uitgaven aan woninginrichting en huishoudelijke apparaten.

In het derde kwartaal van 1984 was het totale consumptievolume met bijna 1% gedaald, na een lichte stijging in het eerste kwartaal en een lichte daling in het tweede kwartaal, steeds gemeten t.o.v. dezelfde kwartalen in 1983. De aankopen van voedings- en genotmiddelen werden in de eerste drie kwartalen van 1984 gekenmerkt door voortdurende volumedalingen. Ook de bestedingen aan duurzame goederen bleven in deze kwartalen onder het niveau van de overeenkomstige kwartalen in 1983.

De bestedingen aan overige goederen en diensten namen in de eerste drie kwartalen van 1984 toe. Dit werd vooral veroorzaakt door hogere uitgaven aan huisvesting (ook na correctie voor prijsveranderingen) en door een gestegen gasverbruik. Voorlopige gegevens over de detailhandelsomzetten duiden op een groei van het consumptievolume in november.

Uit een in het najaar door het CBS gehouden steekproefonderzoek naar *investeringsverwachtingen* in de nijverheid bleek dat de ondernemers een aanzienlijke toename van de waarde van de investeringen in het jaar 1984 verwachtten (+24%), in 1985 gevolgd door een verdere toename van 14%. In beide jaren verwachtten vooral de ondernemers in de aardolie-industrie en de metaalindustrie meer te investeren. Voor de chemische industrie werd alleen voor het jaar 1984 een stijging verwacht.

In de eerste helft van 1984 namen de (berekende) *bruto investeringen in vaste activa* van de nijverheid in waarde gemeten met 15% toe in vergelijking met dezelfde periode een jaar daarvoor.

In volume gemeten was de stijging 12%. Ondanks deze groei bleven de investeringen nog 15% beneden het hoge niveau dat in de eerste helft van 1978 werd bereikt.

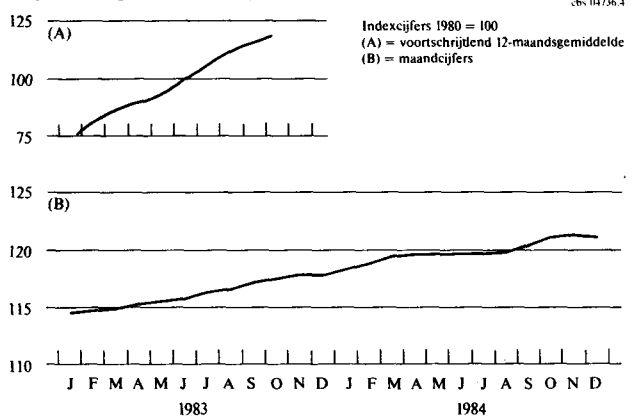
De totale investeringen (inclusief die van de overheid) stegen in het eerste halfjaar met 4% in vergelijking met het eerste halfjaar van 1983.

Het *prijnsindexcijfer van de gezinsconsumptie* daalde in december met 0,2% ten opzichte van november. Voor het jaar 1984 als geheel steeg de prijsindex met 3,3% in vergelijking met het jaar 1983. De prijzen van voedings- en genotmiddelen, huren,

verwarming en verlichting stegen in dit jaar meer dan gemiddeld.

Vergeleken met andere landen van de Europese Gemeenschap zijn de prijsstijgingen in Nederland gematigd. In de Bondsrepubliek Duitsland stegen de prijzen in 1984 minder.

Prijnsindex gezinsconsumptie

De *producentenprijzen* van de naar het binnenland afgezette goederen stegen in september met 5,6% in vergelijking met dezelfde maand in 1983. Voor augustus was de stijging iets groter (5,8%).

De *prijzen van de in- en uitvoer* stegen in oktober met respectievelijk 5% en 7% in vergelijking met dezelfde maand in 1983. Na een periode, waarin de prijsstijgingen afnamen, was er in oktober voor zowel de invoer als de uitvoer weer sprake van een lichte groei van de prijsstijging (steeds vergeleken met dezelfde maanden in 1983).

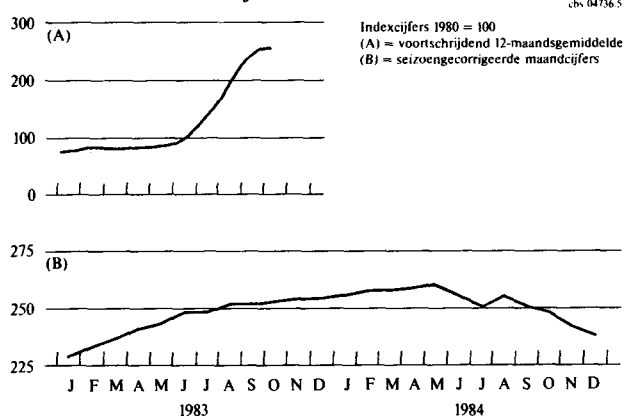
Doordat de uitvoerprijzen in de periode oktober 1983-oktober 1984 sneller stegen dan de invoerprijzen, nam in deze periode de ruilvoet toe.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal geregistreerde *werklozen* nam in december, vergeleken met november, af met 17 800. Vergeleken met december 1983 daalde het aantal werklozen met 59 100.

Ook als rekening wordt gehouden met het vervallen van de registratieplicht voor werklozen van 57½ jaar en ouder toont de werkloosheid in de laatste 4 maanden een dalende tendens.

Gemiddeld voor 1984 nam de werkloosheid ten opzichte van 1983 nog wel toe (21 800).

Werkloosheid nieuwe definitie

De *rente* op de kapitaalmarkt, gemeten aan het rendement op staatsobligaties, toonde in de tweede helft van 1984 een daling. Het gemiddelde effectieve rendement daalde van 8,6% in juli naar 7,3% in november, in december daalde het rendement niet verder.

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen

cbs

	Gemidd. jaarmutatie 1978/1982	1983	1984	1983		1984		3e kw.	4e kw.	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.									
1. Hoeveelheidsgegevens																
% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor																
<i>Gemiddelde dagproductie in de nijverheid</i>																
Nijverheid	-1	2		3	5	8	4	7		7	3	10	7	5	4	
Delfstoffenwinning	-6	8		19	8	14	-5	1		3	6	7	-6	0		
Industrie	1	0		0	4	6	7	8		8	2	10	10	5	6	
Voedings- en genotm. ind.	3	1		-1	3	3	4			5	-2	5				
Textiel-, kledingindustrie	-4	-3		-4	5	-1	2			-4	-9					
Papierind., uitgeverijen	1	0		1	6	5	7	5		5	0	9	5	2		
Aardolie-industrie	-8	8		3	14	20	5	11		9	6	-3	32			
Chemische industrie	2	9		14	16	12	9	6		9	7	3	7	2	2	
Rubberindustrie	2	6		9	8	8	6	9		6	9	10	9			
Bouwmaterialenind.	-4	-1		1	3	5	4	3		4	-8	11	4			
Metaalindustrie	1	-2		-4	2	6	10	13		11	6	15	17			
Basismetaalindustrie	0	8		18	29	37	22	17		32	6	14	32	9	10	
Overige metaalindustrie	1	-3		-6	-1	3	8	12		8	6	15	16			
Openbare nutsbedrijven	1	3		4	9	4	2	9		4	3	12	12	6		
<i>Bouwnijverheid: aantallen begonnen woningen</i>																
	0	3		18	5	9	-1	-17								
<i>Buitenlandse handel</i>																
Invoer, totaal	0	4		5	3	12	6	8		-1	13	5	6	13		
Grondst. en halffabrikaten	0	3		6	2	16	11	12		5	19	7	11	15		
Consumptiegoederen	2	1		4	-5	5	2	2		-2	6	1	-1	17		
Investeringsgoederen	-2	10		5	21	30	4	19		-21	18	17	21	33		
Algemene goederen	7	5		5	3	-15	-14	-12		-12	-9	-9	-16	-17		
Uitvoer, totaal	2	6		7	6	9	5	3		-2	6	4	-1	17		
Onbewerkte agrar. prod.	6	2		-1	-1	-1	0	7		-10	14	6	3	27		
Delfstoffen	-7	3		15	4	16	-11	-7		1	-6	4	-14	8		
Fabrikaten, totaal	3	7		8	8	9	6	4		-1	7	5	1	17		
voedings- en genotmidd.	7	6		3	6	2	7	6		6	5	3	8	20		
textiel en kleding	0	0		2	5	7	14	5		6	18	-3	5	21		
aardolieproducten	-2	8		18	-1	14	-10	0		-14	-5	3	2	8		
chemische producten	4	12		16	17	14	13	2		2	12	3	-6	14		
metaalproducten	3	4		2	8	6	9	6		-2	8	10	-1	22		
overige fabrikaten	3	5		3	6	8	13	6		2	21	1	0	22		
<i>Consumptieve bestedingen van de Nederlandse bevolking</i>																
Totale consumptie	1	0		0	-1	0	-1	-1		0	-2	1	-2	0		
Voedings- en genotmidd.	1	0		0	-2	-2	-5	-5		-1	-10	1	-6	-1		
Duurz. consumptiegoederen	-3	0		-1	-1	-2	-3	-3		-4	-5	-1	-2	2		
Ov. goederen en diensten	2	0		0	0	2	1	1		1	2	1	-1	0		
<i>Bruto invest. in vaste activa</i>																
<i>Bedrijven</i>																
Nijverheid	-3	-7		-2	-6	10	13									
Anderen bedrijven	-2	6		14	0	13	-3									
Woning-exploitatie	-4	1		1	4	4	-2									
Totaal bedrijven	-3	1		5	0	9	2									
Overheid	-4	2		-8	0	-4	-3									
Totaal	-3	0		3	0	7	1									
<i>Naar herkomst:</i>																
Bouwnijverheid	-3	-3		-5	0	2	1									
Overige binnenl. productie	-4	4		5	-4	2	2									
Invoer	-1	6		18	6	21	1									
2. Prijzen																
Prijsindex gezinsconsumptie, reeks voor werkn. gezinnen	5,6	2,8	3,3	2,5	2,8	3,6	3,8	2,9	2,9	3,6	3,1	2,8	2,8	3,1	3,0	2,8
Invoer (unit value)	8	1		1	4	7	7	5		6	6	5	4	5		
Uitvoer (unit value)	8	-1		1	3	8	10	7		10	9	5	6	7		
Ruivoet	0	-1		0	-1	1	3	2		4	3	1	1	2		
Productenprijzen, binnenl. afzet nijverh. (excl. bouw-)	8,0	0,4		0,3	2,1	5,5	6,4	6,0		6,3	6,5	5,8	5,6			
Idem afzet land- en tuinbouw	3	2		1	9	9	5	2		4	8	2	-4			
Indexcijfers regelingslonen	5	1	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Sociale indicatoren																
Werkz. pers. in de delfst.w., industrie en openbaar nut	-3	-5		-6	-5	-4	-3	-2								
Productie per werkn. in de nijverheid (excl. bouw-)	2	7		8	10	11	7	8								
Uitgesproken faillissementen	22	-11	-19	-14	-29	-19	-24	-19	-14	-30	-19	-11	-26	4	-22	-24
aantallen (x 1 000)																
Openstaande aanvragen ²	9	15	10	11	13	14	15	18	14	15	16	16	17	17	18	
Werklozen ¹⁺²	801	822	819	828	838	841	825	793	834	822	833	819	807	795	777	
%																
Werklozen in % v.d. afhankelijke beroepsbevolking	17,1	17,6	17,6	18,0	18,2	17,4	17,7	17,1	17,5	17,5	18,0	17,6	17,2	17,1	17,0	
% mutaties t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor																
4. Geld- en kredietwezen																
Consumptief krediet (verstr.)	-3	-2		0	-5	4	0	-9		-5	-9	-4	-14	2		
ANP-CBS beursindex	0	44	27	61	49	48	24	16	25	17	11	15	22	26	27	21
Geldhoeveelheid	4	11		9	11	4	3	4		2	3	4	5	5		
Spaartegoeden	12	1		1	0	2	3	4		3	4	4	4	4	4	
Dollarkoers contante notering	2	7	12	8	10	14	9	11	15	8	11	9	14	18	12	13
%																
Daggeld rente	5,3	5,8	5,5	5,7	5,9	5,7	5,9	5,7	5,7	6,0	5,8	5,8	5,9	5,6	5,6	
Rendement op staatsobligaties	8,2	8,0	8,7	8,4	8,3	8,3	8,3	7,4	8,4	8,6	8,3	8,0	7,6	7,3	7,3	

¹ M.i.v. januari 1983 zijn de cijfers gebaseerd op een gewijzigde definitie.² Seizoengecorrigeerde cijfers.

Tabel 2. Conjunctuurtest bij de industrie

cbs

	1982			1983				1984						
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	nov.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	nov.
september 1982=100														
Nederland¹														
Indexcijfer orderpositie	96	95	97	99	100	99	98	99	103	108	108	108	108	109
saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Orderontvangsten binnenland ²	-14	-6	-4	-6	2	1	-6	-2	4	3	-4	2	5	0
Orderontvangsten buitenland ²	-8	4	3	1	15	-2	1	5	10	-2	-1	10	4	-1
Stemmingsindicator ³	-17	-11	-8	-7	-4	-4	-6	-4	-1	-1	-3	1	-4	-1
%														
Bezettingsgraad	78	79	80	81				80	82	83	84			
saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Europese Gemeenschap														
Stemmingsindicator ³	-20	-14	-11	-9	-6	-6	-4	-4	-4	-5	-2	-1	-2	-3
%														
Bezettingsgraad	77	76	76	77				79	79	80	79			

¹ M.i.v. september 1982 is een bestandsaanpassing doorgevoerd.² De vraagstelling heeft betrekking op de ontwikkeling t.o.v. de voorgaande periode.³ Dit is een gemiddelde van de antwoorden op de vragen: beoordeling van de voorraden eindproducten en de bedrijvigheid in de komende maanden; seizoengecorrigeerde gegevens (bron: Eurostat).

Tabel 3. Productie nijverheid in het buitenland. Volume-ontwikkelingen

cbs

	Gemidd. jaarmutatie 1977/1981	1982	1983		1984			1984							
		jaar	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	
%															
% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor															
Bondsrepubliek Duitsland	1,5	-3	-1	1	6	6	0	4	5	-5	8	4	0	7	4
Frankrijk	0,4	-1	1	2	2	3	2	3	2	1	3	3	2	5	
Italië	2,1	-3	-3	-4	2	1	7	7	6	11	6	9	7	4	
België	0,8	0	2	5	4	6	5	3	7	4	3	1	7		
Groot-Brittannië	-0,2	2	3	4	4	4	1	0	-1	4	-1	0	0	-1	
Verenigde Staten	3,0	-8	6	10	15	15	13	9	13	12	11	9	7	7	
Japan	4,6	0	3	5	9	11	12	11	12	12	13	11	9	10	
Buitenland (gewogen) ¹	1,1	-1	0	2	5	5	3	4	5	1	6	4	3	6	
Nederland	0,4	-4	2	3	5	8	4	7	3	6	3	10	7	5	

¹ Een gemiddelde van de 9 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandelen in de Nederlandse export in 1980.

Tabel 4. Consumptie-prijzen in het buitenland

cbs

	Gemidd. jaarmutatie 1978/1982	1983	1984	1984						
				juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
%										
% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor										
Bondsrepubliek Duitsland	4,8	3,0	2,2	2,8	2,2	1,7	1,6	2,1	2,1	2,2
België	6,4	6,4	6,3	6,8	6,4	5,8	5,8	5,3	5,3	5,3
Frankrijk	11,7	9,6		7,7	7,5	7,4	7,1	7,0	6,9	6,9
Italië	16,8	15,0		11,1	10,5	10,4	9,8	9,1	8,6	
Groot-Brittannië	12,2	4,7		4,7	4,5	5,0	5,1	5,3	4,9	
Verenigde Staten	9,7	4,0		3,1	4,1	4,2	4,0	3,8	4,0	
Japan	4,6	1,9		2,0	1,9	1,9	2,0	2,2	2,2	
Nederland	5,6	2,8	3,3	3,6	3,1	2,8	2,8	3,1	3,0	2,8

Bron: OECD.